

Omaishoidon tuen toimintaohje ja
myöntämisperusteet
Pohjois-Savon hyvinvointialueella

Sisällys

1 Omaishoito ja omaishoidontuki	4
1.1 Palvelun peruste ja tarkoitus	4
1.2 Omaishoidon keskeiset käsitteet	4
2 Omaishoidon tuen myöntämisedellytykset.....	6
2.1 Tuen myöntämisen yleiset edellytykset	6
2.2 Omaishoidettavaa (asiakasta) koskevat edellytykset	6
2.2.1 Lasten ja nuorten omaishoito	7
2.3 Omaishoitajaa koskevat edellytykset.....	8
3 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko	9
3.1 Hakeminen	9
3.2 Palvelutarpeen arvio	9
3.3 Asiakassuunnitelma/Hoito- ja palvelusuunnitelma	11
3.4 Päätös ja sen toimeenpano	12
4 Omaishoitosopimus	12
4.1 Sopimuksen luonne ja sisältö	12
4.2 Sopimuksen irtisanominen	13
5 Hoitopalkkio	14
5.1 Yleistä hoitopalkkiosta	14
5.2 Hoitopalkkioluokat	14
5.2.1 Hoitopalkkioluokka 1	14
5.2.2 Hoitopalkkioluokka 2	15
5.2.3 Hoitopalkkioluokka 3	16
5.2.4 Hoitopalkkioluokka 4	17
5.3 Hoitopalkkion maksaminen.....	18
6 Omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestäminen	18
6.1 Yleistä vapaiden järjestämisestä	18
6.2 Omaishoidettavan hoito hoitajan vapaiden aikana	19
6.2.1 Lyhytaikaishoito	19
6.2.2 Palveluseteli	19
6.2.3 Sijaishoito	19
6.2.4 Perhehoito	20
6.2.5 Päivätoiminta	20
6.3 Asiakasmaksut hoitajan vapaan aikaisesta hoidosta	20
7 Hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien ja muun poissaolon aikainen hoito.....	21

8 Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut	21
8.1 Omaishoitajan koulutus ja valmennus	21
8.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset.....	21

1 Omaishoito ja omaishoidontuki

1.1 Palvelun peruste ja tarkoitus

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueella hyväksytyihin myöntämisperusteisiin ja palkkioluokkiin. Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämis- ja valvontavastuu on hyvinvointialueilla. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen palvelu, eikä siihen ole subjektiivista oikeutta. Määräraha kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain hoitopalkkion vähimmäismäärän ja palkkioihin tehtävän indeksikorotuksen.

Omaishoidontuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista.

1.2 Omaishoidon keskeiset käsitteet

Asiaksmaksu

Asiakkaalta perittävät asiakasmaksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevan lainsäädännön (734/1992) mukaisesti. Pohjois-Savon hyvinvointialue on hyväksynyt alueella toteutettavat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut 1.1.2023 lukien.

Hakija

Omaishoidon tukea hakeva henkilö. Hakemus omaishoidon tuesta tehdään hoidettavan nimellä.

Hoitopalkkio

Omaishoidon tukeen kuuluu hoitopalkkio, joka määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio maksetaan omaishoitajalle, kyseessä ei ole palkka vaan palkkio. Hoitopalkkio on verotettavaa tuloa, jota varten tulee hakea verottajalta oma verokortti.

Omaishoidettava

Hoidettava henkilö, joka on saanut päätöksen omaishoidon tuesta.

Omaishoidon tuki

Kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitajalle annettavasta muusta tuesta.

Omaishoitaja

Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö, joka on tehnyt toimeksiantosopimuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa.

Omaishoitosopimus

Toimeksiantosopimus omaishoidon järjestämisestä Pohjois-Savon hyvinvointialueen ja omaishoitajan kesken. Toimeksiantosopimus ei ole työsopimus.

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa

Laissa omaishoidon tuesta määritelty omaishoitajan hoitotehtävää tukeva palvelu. Oikeus kolmen vuorokauden vapaaseen syntyy, kun omaishoidettava on ollut hoidettavana vähintään 14 päivää kuukaudessa.

Palveluseteli

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen hoito voidaan järjestää omaishoidon palvelusetelillä.

Perhehoito

Omaishoitajan lakisääteisen vapaanaikaista osa- tai ympärivuorokautista huolenpidon järjestämistä Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymän perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Sijaishoitaja

Henkilö, joka hoitaa hoidettavaa omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana. Pohjois-Savon hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen sijaishoitajan kanssa. Sijaishoito järjestetään pääsääntöisesti hoidettavan kotona.

Valmennus

Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää omaishoitajan hoitotehtävää tukevia palveluja, mm. omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta. Valmennuksen tavoitteena on kehittää valmiuksia omaishoitajana toimimiseen sekä tukea omaishoitajuutta.

2 Omaishoidon tuen myöntämisedellytykset

2.1 Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

Hyvinvointialue voi myöntää omaishoidon tukea, jos:

- 1) henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa;
- 2) hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla;
- 3) hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia;
- 4) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää;
- 5) hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva; ja
- 6) tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

2.2 Omaishoidettavaa (asiakasta) koskevat edellytykset

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Hoidettava voi tarvita enemmänkin hoitoa ja huolenpitoa kuin mistä omaishoitaja vastaa. Tällöin tarpeeseen vastataan muilla palveluilla.

Omaishoidon tukea myönnetään pääsääntöisesti tilanteissa, kun tuen tarpeen arvioidaan olevan pysyvä tai pitkäaikainen. Tuki kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Omaishoidon tuesta päätettäessä selvitetään, täyttyykö omaishoidon tuelle laissa säädetyt edellytykset sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueen myöntämisperusteet tuen saamiselle.

Omaishoidon tukeen ei ole oikeutta, jos hoidettava asuu laitoksessa, tehostetussa palveluasumisessa tai joka pääsääntöisesti opiskelee muulla paikkakunnalla ja asuu viikot pois kotoa tai on kokeilulomalla kotona. Omaishoidon tukeen ei ole lähtökohtaisesti oikeutta myöskään, jos hoidettavan avuntarve on pääasiassa sanallista ohjausta ja muistuttelua hoidettavalla ei ole pulmia liikkumisessa tai kommunikaatioissa, hoidettava ei tarvitse erityisiä vaativia hoitotoimenpiteitä.

Omaishoidettavan kodin on oltava terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Omaishoidon tuen myöntämisen tulee olla aina hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidettavan toimintakyvyn ja avuntarpeen arvioinnissa voidaan käyttää suuntaa antavina erilaisia toimintakykyä arvioivia mittareita. Päätöksenteon tukena käytetään lisäksi tarvittaessa lääkärinlausuntoja tai muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja.

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteena on hoidon sitovuus ja vaativuus.

Seuraavien palveluiden voidaan katsoa vähentävän hoidon sitovuutta ja vaativuutta ja vaikuttavan omaishoidon tuen myöntämiseen:

- Suunnitelman mukainen **säännöllinen** lyhytaikaishoito, laituskuntoutus, kuntoutus tai perhehoito yli 10 pv/kuukausi.
- Henkilökohtaisen avustajan palvelut, yli 30 h/kk
- Säännöllistä kotihoitoa tai muuta kotiin järjestettävää palvelua, yli 30 h/kk (esim. hoidon ja huolenpidon palvelut kotiin, lapsiperheiden kotipalvelu)
- Säännöllinen päivä- tai työtoiminta, vähintään neljänä päivänä viikossa
- Säännöllinen päivä- tai työtoiminta, 1–3 päivää/vko ja saa lisäksi muuta hyvinvointialueen järjestämää sosiaali- ja terveyspalvelu 30 h/kk.

Hoidon sitovuutta vähentävinä ei huomioida

- Oppivelvollisuuden piirissä olevien opintoja suorittaminen myös, jos opetus toteutetaan hybridimallilla päivätoiminnassa.
- Lakisääteiset omaishoidon vapaat
- Määräaikainen tutkimusjakso, tilapäinen lyhytaikaishoito tai perhehoito, kuntoutusjakso. Toteutuu epäsäännöllisesti.
- Määräaikainen lapsiperheiden kotipalvelu
- Perhetyö
- Sivistystoimen aamu- ja iltapäivätoiminta

2.2.1 Lasten ja nuorten omaishoito

Lapsilla huolenpidon tarvetta verrataan aina poikkeamana ikätasoon nähden, toisin sanoen hoidon tarvetta verrataan samanikäisen terveen tai vammattoman ja toimintakykyisen lapsen huolenpidon tarpeisiin. Vanhemmuuteen kuuluu lähtökohtaisesti vastuu lapsen huolenpidosta. Lapsen ikätasosta poikkeavat huolenpidon tarpeet sitovat vanhempia merkittävästi enemmän kuin vastaavan ikäisen terveen lapsen normaali huolenpito. Lasten kasvua, kehitystä ja luontaista omatoimisuuden vahvistumista on tärkeää tukea.

Lapsilla hoitoisuus ja hoidon sitovuus voivat vähentyä, kun ikä ja taidot karttuvat ja nuori itsenäistyy. Vaikeutuvat käytösoireet ja etenevä sairaus voivat toisaalta lisätä hoitoisuutta ja sitovuutta. Samoin kuin aikuisilla, ennen omaishoidon sitovuuden ja palkkioluokan määrittämistä sekä tuen myöntämistä, kartoitetaan lapsen tarvitsemat ja lapsen edunmukaiset muut palvelut ja niiden saaminen. Usein on lapsen etu saada rinnakkain sekä omaishoitoa että esimerkiksi henkilökohtaisen avun palvelua. Omaishoidon tuki ei estä lapselle kuuluvien muiden palvelujen saamista, mutta ne voivat vähentää hoidon sitovuutta.

Lasten hoitoon kuuluu lähtökohtaisesti aina huolenpitoa ja valvontaa, eikä lapsi voi olla esimerkiksi yötä yksinään. Lisäksi on lapsen etu olla varhaiskasvatuksessa, ja lapsilla ja nuorilla on oppivelvollisuus. Koulunkäynti ei estä omaishoidon tuen saamista eikä vaikuttaa sitovuuteen tai palkkioon. Esimerkiksi ylimmässä 3. palkkioluokassa omaishoidon sitovuus katsotaan yhtäjaksoiseksi, vaikka hoidettava lapsi käy koulua (eikä täten sido hoitajaa yhtäjaksoisesti koulupäivän ajan).

Alle 18-vuotiaiden hoidettavien kohdalla arvioinnissa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi liikuntakykyyn, kommunikaatioon sekä valvonnan ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen kotiympäristössä. Tuki kohdennetaan vaikeasti vammaisen ja/tai vaikeasti pitkäaikaissairaana lapsen hoitoon.

Lapsen tai nuoren omaishoitajalta edellytetään jatkuvaa läsnäoloa, valvontaa, toiminnan ohjauksen tarve päivittäisissä arjen asioissa, keskittymisen haasteet, ohjausta ja avustamista toiminnan ajan (esim. wc-käynti, syöminen, ulkoilu, pukeutuminen) ja avustamista muissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, koska hoidettava ei kykene toimimaan ikätasonsa mukaisesti.

Tavanomainen lapsen ikään ja vanhemmuuteen liittyvä auttaminen ja vastuu eivät oikeuta omaishoidon tukeen. Lähtökohtaisesti lapsen lääkehoito on aina vanhempien vastuulla. Pienten lasten kohdalla omaishoidon myöntämisperusteet arvioidaan yksilökohtaisesti, koska pieni lapsi tarvitsee muutenkin ympärivuorokautisesti vanhempiensa hoitoa ja hoivaa. Vanhemman ja omaishoitajan roolit tulee pitää toisistaan erillään. Vanhemmuutta tuetaan tarvittaessa muilla tukimuodoilla.

2.3 Omaishoitajaa koskevat edellytykset

Omaishoitajana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoitajan on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta sekä takaamaan hänelle turvallinen ja asianmukainen hoito. Omaishoidon tuen myöntämisen edellytyksenä on, että hoidettavan omainen tai läheinen haluaa ryhtyä omaishoitajaksi ja että hoidettava hyväksyy hänet hoitajakseen.

Omaishoidon tuen päätöstä tehtäessä arvioidaan kokonaisvaltaisesti, selviytyykö hoitaja omaishoitoon liittyvistä tehtävistä ja hoitovastuusta. Arvioitaessa hoitajan soveltuvuutta hoitotehtävään, voi soveltuvuuteen vaikuttaa hoitajan fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito. Lisäksi arvioidaan hoitajan toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä toiminnoista. Hoitajan mahdollinen liiallinen päihteiden käyttö voi olla esteenä omaishoidon tuen myöntämiselle. Tarvittaessa hoitajan on esitettävä lääkärinlausunto terveydentilastaan. Jos omaishoitajalla on enemmän kuin yksi virallinen omaishoidettava, arvioidaan kokonaistilannetta sekä omaishoitajan antaman yksilökohtaisen hoidon osuus. Jos omaishoitaja tarvitsee muita kuin

omaishoidon hoitotehtävää tukevia sosiaalihuollon palveluja laaditaan hänelle tarvittaessa oma asiakassuunnitelma.

Omaishoitajan tehtäviin voi kuulua esimerkiksi auttaa hoidettavaa jokapäiväisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa kuten pukeminen, ruokailu, wc-käynnit, peseytyminen sekä lääkitys ja hoidolliset toimenpiteet. Omaishoitaja voi auttaa hoidettavaa myös esimerkiksi liikkumisessa, kommunikoinnissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä (mukaan lukien vaihtoehtoisten tai korvaavien kommunikointitapojen käyttö ja niissä avustaminen).

Omaishoitajana toimiminen ei estä omaishoitajan työssäkäyntiä tai opiskelua eikä omaishoitajan työssäkäynti ole este omaishoitosopimukselle. Omaishoitajan työssäkäynti on mahdollista, kun tarvittaessa hoidettavan tarpeista huolehditaan omaishoitajan poissaolon ajan muilla palveluilla tai toiminnalla. Huolenpidon sitovuus, omaishoitajan työn luonne, hoidettavan saamat muut palvelut ja toiminta, sekä moni muu seikka vaikuttavat siihen, onko omaishoidon ja osa- tai kokopäiväisen työn tai opiskelun yhteensovittaminen käytännössä mahdollista. Omaishoitajan työssäkäynti voi vaikuttaa siihen, missä määrin omaishoitaja voi vastata hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarpeisiin, eli hoidon sitovuuteen.

3 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko

3.1 Hakeminen

Omaishoidon tukea voi hakea kirjallisesti hakemuslomakkeella tai suullisesti ottamalla yhteyttä Pohjois-Savon hyvinvointialueen ikääntyneiden asiakasohjaukseen tai vammaispalvelukeskuksiin.

Hakemukset, jotka vaativat moniammatillisen tiimin arviointia ja harkintaa, käsitellään omaishoidon moniammatillisessa työryhmässä, muuten päätöksenteosta vastaavat alueiden asiakasohjaajat.

3.2 Palvelutarpeen arvio

Kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että **henkilön kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi**. Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. **Arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä** siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi, **jos**:

- 1) henkilö on yli 75-vuotias;
-

- 2) henkilö saa vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 9 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaista ylintä hoitotukea.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja arvioinnin on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta.

Arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle on selvitettävä hänen yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toiveensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulaissa säädetään. Lastensuojelutarpeen selvittämisestä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä säädetään lastensuojelulaissa.

Palvelutarpeen arvioinnista vastaa palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö, jollei toisin sanota. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä.

Ennen päätöksentekoa asiakkaan luokse tehdään kotikäynti. Kotikäynnin aikana selvitetään kokonaisvaltaisesti muun muassa hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarvetta, omaishoitoperheen tilannetta sekä omaishoitajan tuen tarvetta. Lisäksi käydään läpi omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset. Päätöksenteon tukena voidaan käyttää toimintakykymittareita (esim. RAI). Saadut arvot ovat suuntaa antavia, päätös tehdään aina asiakkaan kokonaistilanne huomioiden.

Palvelutarpeen arviointi sisältää:

- 1) yhteenvedon asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta;
 - 2) sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä;
 - 3) asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan, ellei palvelutarpeen arvioimiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa ole ilmeistä estettä;
 - 4) asiakkaan ja sosiaalihuollon ammattihenkilön arvion 42 §:n mukaisen omatyöntekijän tarpeesta.
-

3.3 Asiakassuunnitelma/Hoito- ja palvelusuunnitelma

Palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhdessä asiakkaan kanssa.

Asiakassuunnitelma sisältää asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa:

- 1) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta;
- 2) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä;
- 3) omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän arvio asiakkaan terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista sekä niiden alkamisajankohdasta ja kestosta;
- 4) tiedot siitä kuinka usein asiakas ja omatyöntekijä tai muu asiakkaan palveluista vastaava työntekijä tulevat tapaamaan;
- 5) asiakkaan ja työntekijän arvion asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista;
- 6) asiakkaan ja työntekijän yhdessä asettamat tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään;
- 7) arvion asiakkuuden kestosta;
- 8) tiedot eri alojen yhteistyötahoista, jotka osallistuvat asiakkaan tarpeisiin vastaamiseen ja vastuiden jakautuminen niiden kesken;
- 9) suunnitelman toteutumisen seurantaa, tavoitteiden saavuttamista ja tarpeiden uudelleen arviointia koskevat tiedot.

Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Suunnitelman sisältö on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien muiden hallinnonalojen palvelujen ja tukitoimien kanssa. Omaishoitajan tulee ottaa yhteyttä omaishoidon asiakasohjaajaan, mikäli omaishoitoperheen tilanteessa tapahtuu muutoksia, esimerkiksi hoidon- tai palveluntarpeessa tai hoitajan terveydessä. Tällöin tilanne arvioidaan uudelleen ja suunnitelmaa päivitetään, voimassa olevia myöntämisen perusteita noudattaen. Myös tehtyä päätöstä voidaan tarvittaessa tarkistaa ja

muuttaa. Omaishoitoperheelle tehty suunnitelma tarkistetaan vähintään 1–2 vuoden välein toteutuvana kotikäyntinä.

3.4 Päätös ja sen toimeenpano

Hakija saa omaishoidontuen myöntämisestä joko myönteisen tai kielteisen kirjallisen päätöksen. Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella viipymättä siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen kun asia on tullut vireille.

Päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä. **Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään 3 kuukaudessa asian vireilletulosta.** Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästykselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Päätökseen tyytymättömällä on oikeus esittää oikaisuvaatimus kirjallisena kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Jos omaishoidon tuesta tehtävä päätös on kielteinen, omaishoidon asiakasohjaaja huolehtii hakijan riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta muiden toimintojen ja palvelujen piiriin. Tukea ei myönnetä takautuvasti.

4 Omaishoitosopimus

4.1 Sopimuksen luonne ja sisältö

Kun päätös omaishoidon tuesta on myönteinen, tehdään omaishoitajan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen välillä kirjallinen omaishoitosopimus. Omaishoitosopimus on hoitajan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen välinen toimeksiantosopimus omaishoidon järjestämisestä. Omaishoitajalle maksetaan hoitopalkkiota, ei palkkaa.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa Pohjois-Savon hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Näin ollen omaishoitajalla ei ole työaikaa, päivärahaoikeutta eikä muita vastaavia etuuksia. Omaishoitajat kuuluvat kunnallisen eläketurvan piiriin. Omaishoitaja on vakuutettu omaishoito-työssä tapahtuvan tapaturman varalta. Tapaturman jälkeen on käytävä lääkärin vastaanotolla viivytyksettä ja ilmoitettava tapaturmasta mahdollisimman pian omaishoidon palveluohjaajalle.

Sopimus tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevaksi. Sopimusta tarkastetaan tarpeen mukaan kulloinkin voimassa olevia omaishoidon tuen myöntämisperusteita noudattaen. Perustellusta syystä omaishoitosopimus voi olla myös määräaikainen. Perusteltu syy voi olla esimerkiksi odotettavissa oleva hoidettavan kuntoutuminen, asumispalvelupaikan järjestämiseen vaadittava aika tai omaishoitajasta johtuva syy. Omaishoidon tuen myöntämisen edellytyksiä arvioidaan uudestaan ennen määräajan päättymistä.

Solmiessaan omaishoitosopimuksen omaishoitaja sitoutuu ilmoittamaan poissaoloistaan sekä olosuhteiden tai omaishoitajan terveydentilassa tapahtuvista muutoksista.

Jos hoidettavan lapsen tai nuoren vanhemmilla on vuoroasumissopimus lapsen asumisesta, jolloin lapsi asuu vuoroittain kummankin vanhemman luona, voidaan omaishoidon tuki järjestää siten, että hoitopalkkiosta 50 % maksetaan toiselle vanhemmalle ja 50 % toiselle vanhemmalle. Tällöin omaishoidonsopimus tehdään kummankin vanhemman kanssa. Tällöin omaishoidon tuen vapaat katsotaan käytetyksi silloin kun lapsi tai nuori on hoidossa toisen vanhemman luona.

Omaishoitosopimus sisältää tiedot:

- hoitajalle maksettavan hoitopalkkion suuruudesta ja sen maksutavasta
- oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin
- lakisääteisten ja muiden vapaiden järjestämisestä
- määräaikaisen sopimuksen kestosta
- hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä
- sopimuksen irtisanomisesta

4.2 Sopimuksen irtisanominen

Omaishoitosopimuksen irtisanomisessa noudatetaan omaishoidon tuesta annetun lain säännöksiä. Pohjois-Savon hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Omaishoitaja voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kuukauden kuluttua.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutosten takia käy tarpeettomaksi. Omaishoidettava voi näissä tilanteissa esimerkiksi siirtyä tehostettuun palveluasumiseen, menehtyä tai kuntoutua niin, ettei perusteita omaishoidon tuelle enää ole. Omaishoidontuki päättyy tällöin ilman erillistä irtisanomista.

Omaishoitosopimus on mahdollista purkaa välittömästi, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden. Määräajaksi tehty sopimus päättyy ilman irtisanomista määräajan päättyessä.

Mikäli omaishoidonpalkkiota haettaessa tai omaishoitosopimuksen voimassa ollessa on annettu tahallisesti virheellisiä tietoja, voidaan omaishoidon tuki lakkauttaa ja maksetut palkkiot periä takaisin.

5 Hoitopalkkio

5.1 Yleistä hoitopalkkiosta

Omaishoidon tuki myönnetään hoitopalkkiona ja omaishoitoa tukevina palveluina, jotka määritellään hoidettavalle laaditussa suunnitelmassa. Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon päivittäisen sitovuuden ja vaativuuden mukaan (katso hoidon sitovuutta ja sitovuuden vähenemistä koskevat tekijät luvusta 2.2).

Omaishoidon tuen palkkio maksetaan omaishoitajalle korvauksena tehdystä hoitotyöstä. Hoitopalkkiota tarkastetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain palkkakertoimella.

Hoidon sitovuudesta ja vaativuudesta riippumatta hoitopalkkio voidaan omaishoitajan esittämän erityisen syyn perusteella sopia säädettyjä vähimmäismääriä pienemmäksi. Tällainen erityinen syy voi olla esimerkiksi hoitopalkkion vaikutus johonkin sosiaalietuuteen.

5.2 Hoitopalkkioluokat

5.2.1 Hoitopalkkioluokka 1

Tähän palkkioluokkaan kuuluva henkilöt, jotka tarvitsevat hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa päivittäin, mutta voivat selviytyä osin itsenäisesti. Hoidettava voi pärjätä tarvittaessa yksin kotona useita tunteja, jopa yön yli. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on päivittäin sitovaa. Hoidettava tarvitsee huolenpitoa, ohjausta, apua ja valvontaa säännöllisesti päivittäin. Hoidettava tarvitsee apua, ohjausta ja valvontaa joissakin henkilökohtaisissa päivittäisissä toimissaan:

- peseytymisessä
- ruokailun järjestämisessä ja tai syömisessä
- liikkumisessa ja tai siirtymisissä
- lääkehoidon toteutuksessa
- pukeutumisessa
- wc-toiminnoissa
- terveyden/sairauden hoidossa
- kommunikoinnissa

Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa, mutta hoitajan tulee sitoutua toistuvaan päivittäiseen hoitoon ja

huolenpitoon. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi kotihoidon käyntejä tai muuta tukea päivittäisissä henkilökohtaisissa toimissa auttamiseen säännöllisesti vähintään 2 x päivässä. Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan käyttää apuna lisäksi teknisiä apuvälineitä (esim. videopuhelu). Hoidettavalla voi olla kotihoidon, perhehoidon tai asumispalveluiden palveluita omaishoidon tukena.

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat myös henkilöt, jotka ovat henkilökohtaisissa toimissaan itsenäisiä, mutta tarvitsevat arjessaan jatkuvaa valvontaa esimerkiksi sairaudesta tai vammasta johtuvan haastavan käyttäytymisen, itsetuhoisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, ja omaishoitaja vastaa valvonnasta lähes kaiken aikaa päivittäin osavuorokautisesti päivä- tai yöaikaan.

Hoidettava voi osallistua päivä- tai työtoimintaan tai käydä koulussa. Hoidettavalla voi tarvittaessa olla muita palveluita omaishoidon tukena esimerkiksi omaishoitajan työssäkäynnin vuoksi.

Lapset ja nuoret:

Lapsi tarvitsee paljon enemmän hoitoa ja huolenpitoa kuin ikätoverinsa, hän tarvitsee jatkuvasti jonkin verran apua, ohjausta ja/tai valvontaa päivittäisissä toiminnoissaan, esimerkiksi ruokailu, pukeminen, peseytyminen, wc-toimet, nukkumaan meno, sosiaaliset tilanteet. Lapsi ei selviä itsenäisesti ikätasoon liittyvistä arkitoimista.

Lapsen tai nuoren hoidon toteuttaminen edellyttää hoidosta huolehtivan erityistä perehtyneisyyttä lapsen hoito- ja kuntoutustoimenpiteisiin (esimerkiksi syöttöletkuruokinnasta huolehtiminen) / lapsen tai nuoren käyttäytymisen erityispiirteisiin perehtyneisyyttä ja/tai lapsi tarvitsee valvontaa jonkin verran (esim. omaehtoisuus, vaarantaju puutteellinen), pystyy olemaan hetken yksin sisällä tai vanhemman pitää olla koko ajan tavoitettavissa.

Lapsi voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain koulussa tai päivähoitossa, omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa.

5.2.2 Hoitopalkkioluokka 2

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat henkilökohtaista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa useita kertoja päivässä. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on sitovaa ja vastuu päivittäisestä hoidosta on omaishoitajalla. Hoidettava pärjää tarvittaessa yksin kotona korkeintaan 1–2 tuntia. Psykkisesti sairaalla, muistisairaalla tai vammaisella hoidettavalla voi olla turvattomuutta, hallittavissa olevia käytösoireita tai hän ei orientoidu aikaan ja paikkaan.

Hoidettavaa on autettava tai ohjattava lähes kaikissa päivittäisissä toimissaan:

- peseytymisessä
 - ruokailun järjestämisessä ja tai syömisessä
 - liikkumisessa ja tai siirtymissä
 - lääkehoidon toteutuksessa
-

- pukeutumisessa
- wc-toiminnoissa
- terveyden/sairauden hoidossa
- kommunikoinnissa

Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi kotihoidon käyntejä tai muuta tukea päivittäisiin henkilökohtaisiin toimiinsa vähintään 3 x päivässä. Hoidettava voi käydä päivätoiminnassa. Hoidettavalla voi olla kotihoidon, perhehoidon tai asumisen palveluita omaishoidon tukena.

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat myös henkilöt, jotka ovat henkilökohtaisissa toimissaan itsenäisiä, mutta tarvitsevat arjessaan jatkuvaa valvontaa esimerkiksi sairaudesta tai vammasta johtuvan haastavan käyttäytymisen, itsetuhoisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, ja omaishoitaja vastaa valvonnasta päivittäin lähes ympärivuorokautisesti.

Lapset ja nuoret

Lapsi on lähes kaikissa henkilökohtaiseen hoitoon liittyvissä toimissa toisen konkreettisen avun varassa. Hän tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa sekä jatkuvaa apua tai läsnäoloa. Lapsi vaatii jatkuvasti päivittäisissä toimissaan hoitoa, apua, ohjausta tai valvontaa: ruokailu, pukeminen, peseytyminen, wc-toimet, nukkumaan meno, sosiaaliset tilanteet.

Lapsi ei voi olla lyhyttäkään aikaa yksin, vaan lapsen tai nuoren hoidosta huolehtivan on oltava jatkuvasti saatavilla tai lapsi tarvitsee valvontaa karkailun ja impulsiivisuuden vuoksi tai koska hän voi vahingoittaa itseään tai muita, valvonnan tarve voi aiheutua aggressiivisuudesta, aistitoimintojen alenemisestä, eritteillä sotkemisesta, hoitokielteisyydestä, pakkotoiminnoista.

Lapsi voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain esim. koulussa tai päivähoitossa, omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa.

5.2.3 Hoitopalkkioluokka 3

Tähän palkkioluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti henkilökohtaista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ympäri vuorokauden. Hoidettavaa ei voi jättää yksin. Hoidettava on täysin autettava tai ohjattava kaikissa päivittäisissä toimissaan:

- wc-toiminnoissa ja hygienian hoidossa (kasteleva, ei kykene huolehtimaan vaipan vaihdosta/wc-toimistaan)
 - peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailun järjestämisessä ja syömisessä (syötettävä/letkuruokinta)
 - lääkehoidon toteutuksessa
 - siirtyminen, liikkuminen (ei liiku omatoimisesti)
 - hoidolliset toimenpiteet
 - sosiaalinen kanssakäynti, kommunikointi
-

- turvallisuus

Hoidettavalla on pitkälle edennyt toimintakykyä heikentävä sairaus, on vuodepotilas tai hän on saattohoidossa. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi ympärivuorokautista asumispalvelua tai laitoshoidoa tai ympärivuorokautisesti kotisairaalan palveluita tai henkilökohtaisten avustajien palveluita. Omaishoitajan jaksamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja järjestettävä tarvittaessa pidennettyjä vapaajaksoja hoitajan jaksamisen tukemiseksi.

Tämän palkkioluokan tilanteet voivat olla joko lyhytaikaisia (esimerkiksi saattohoito, kotiutuminen sairaalasta, toipuminen vakavasta tapatumasta) tai pitkäaikaisia (esimerkiksi vaikeasti muistisairas täysin autettava henkilö, vaikeasti vammaisen henkilö).

Lapset ja nuoret

Lapsi tarvitsee runsaasti ympärivuorokautisesti hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa esimerkiksi siirtymisissä, liikkumisessa, WC-käynneissä, peseytymisessä, nukkumaan menossa, pukeutumisessa ja ruokailussa, sosiaalisissa tilanteissa.

Lapsen hoitotilanne edellyttää omaishoitajan ympärivuorokautista läsnäoloa, koska lapsen kunto on sellainen, ettei hän voi osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan, kuten kouluun, päivähoitoon tai päivätoimintaan.

Hoidon sitovuus on sellaista, että omaishoitaja ei voi opiskella päätoimisesti tai käydä työssä, ellei hoidettavan hoitoa ole järjestetty muulla tavalla työn tai opiskelupäivän ajalta.

5.2.4 Hoitopalkkioluokka 4

Edellytyksenä on, että hoitajalle järjestyy mahdollisuus jäädä pois ansiotyöstään, eikä hän saa mitään muuta korvausta ansiotulon menetyksestä tai hoitajalle jää ainoaksi etuudeksi omaishoidon tuki. Hoitaja on työkäinen. Hoidettava on avuntarpeen perusteella hoitopalkkioluokassa 3.

Hoitopalkkioluokka 4 edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole:

- samanaikaisesti vuorottelukorvausta (Vuorotteluvapaalaki (1305/2002) 13§)
- sairausvakuutuslain mukaista erityishoitorahaa (Sairausvakuutuslaki (1224/2004) 10 luku)
- äitiys- ja vanhempainrahaa

Lapset ja nuoret

Ryhmään kuuluvat hoidettavat, joilla on pääsääntöisesti lyhytaikainen hoidollisesti raskas vaihe edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua eikä omaishoitajalla ole oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain

mukaiseen vuorottelukorvaukseen. Huoltaja hoitaa erittäin vaikeasti vammaista tai sairasta lasta kotona. Päävastuu hoidosta on omaishoitajalla. Päätökset tehdään pääsääntöisesti määräaikaisesti. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe voi olla esimerkiksi saattohoitotilanne, vakavan sairauden hoito, tai henkilön toipuminen vakavasta tapaturmasta. Tällöin hoidettava tarvitsee lyhytaikaisesti normaalia enemmän hoivaa ja huolenpitoa.

5.3 Hoitopalkkion maksaminen

Hoitopalkkio on hoitajalle veronalaista tuloa, ja se maksetaan jälkikäteen hoitajan ilmoittamalle pankkitilille kuukauden 15. päivänä. Omaishoidon tuen saajan tulee itse tarkistaa tuen mahdolliset vaikutukset muihin saamiinsa etuuksiin.

Hoidon keskeytyminen voi vaikuttaa palkkioon. Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa hoidon keskeytyksistä heti omaishoidon asiakasohjaajalle. Myös olosuhteissa tapahtuvista muutoksista on ilmoitettava, esimerkiksi omaishoitajan terveydentilan heikentymisestä. Aiheettomasti maksettu omaishoidon palkkio voidaan periä takaisin.

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, palkkion maksaminen keskeytyy 30 vrk:n kuluttua siihen saakka, kunnes hoitaja jatkaa hoitamista. Hoitajan sairauden aiheuttaman hoidon keskeytyksen ajalta hoitajalla on oikeus hoitopalkkioon sairastumispäivältä ja sitä seuraavilta yhdeksältä päivältä. Hoitajan sairastuessa palkkion maksaminen ei keskeydy, mikäli hoito järjestyy omien verkostojen turvin. Hoitajalle tai hoidettavalle myönnetty kuntoutusjakso tai sopeutumiskurssi ei aiheuta keskeytystä omaishoidon tuen maksamiseen.

Jos hoidettava siirtyy asumispalveluun tai kuolee, päättyy omaishoidon tuen maksaminen kuluvan kuukauden loppuun.

Omaishoitajat kuuluvat kunnallisen eläketurvan piiriin. Eläkettä karttuu aina vakuuttamisvelvollisuuden ylärajaan asti, yläraja määräytyy omaishoitajan syntymävuoden ja kuukauden mukaan. Omaishoidon eläkettä haetaan samalla kuin muutakin eläkettä ja sen myöntää eläkelaitos, joka maksaa muunkin eläkkeen. Mikäli eläkkeen maksajia on useita, omaishoidon eläkkeen maksaa KEVA.

Omaishoitaja on vakuutettu omaishoitotyössä tapahtuvan tapaturman varalta. Tapaturman sattuessa on käytävä viipymättä lääkärin vastaanotolla ja ilmoitettava tapaturmasta on omaishoidon asiakasohjaajalle.

6 Omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestäminen

6.1 Yleistä vapaiden järjestämisestä

Omaishoidon tuesta annetun lain mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Hoidon ollessa sitovaa

omaishoitajalla on Pohjois-Savon hyvinvointialueella oikeus kolmen vuorokauden kuukausittaiseen vapaaseen.

On toivottavaa, että omaishoitaja heti omaishoitosopimuksen saatuaan alkaa huolehtia lakisääteisten vapaidensa pitämisestä. Vapaiden pitäminen ylläpitää ja edistää omaishoitajan jaksamista ja hyvinvointia, jolloin myös hoidettava pystyy asumaan kotonaan mahdollisimman pitkään. Sidonnaisuus hoitotyöhön on ratkaiseva tekijä arvioitaessa omaishoitajan oikeutta vapaaseen. Hoidon katsotaan olevan sitovaa, vaikka hoidettava viettäisi osan vuorokaudesta kodin ulkopuolella järjestettävissä sosiaali- ja terveystalveissa tai kuntoutuksessa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan järjestää seuraavilla tavoilla: sijaishoito, perhehoito, päivätoiminta, lyhytaikaishoito tai palveluseteli. Järjestämistavoissa on alueellisia eroja. Omaishoidontuen asiakasohjaaja ja omaishoitoperhe sopivat yhdessä lakisääteisen vapaan järjestämistavan ja se kirjataan tehtävään suunnitelmaan. Tavoitteena on, että vapaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Omaishoitajan jaksamisen tueksi on suositeltavaa, että lakisääteiset vapaat pidetään kuukausittain. Vapaapäiviä ei voi pitää ennakoon. Sallittua on vapaan kerryttäminen korkeintaan kolmelta kuukaudelta. Vapaoikeutta ei synny sellaiselta kuukaudelta, jonka aikana omaishoitoa on toteutunut alle 14 vrk esimerkiksi hoidettavan sairaalassaolon vuoksi. Lakisääteiset vapaat tulee käyttää saman kalenterivuoden aikana. Omaishoitotyön ollessa erityisen raskasta, hoitajalle voidaan viranhaltijan harkinnalla myöntää ns. lisäpäiviä.

6.2 Omaishoidettavan hoito hoitajan vapaiden aikana

6.2.1 Lyhytaikaishoito

Pohjois-Savon hyvinvointialueen asumispalveluyksiköissä on lyhytaikaishoitopaikkoja, joita voidaan käyttää omaishoidon lakisääteisten vapaapäivien järjestämiseen. Lyhytaikaishoito asumispalveluyksikössä ei sisällä lääkkeitä eikä henkilökohtaisia hygieniatuotteita.

6.2.2 Palveluseteli

Palveluseteli voidaan myöntää omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestämiseen yksityisessä hoitokodissa (lyhytaikaishoito), tai asiakas voi halutessaan vaihtaa lakisääteiset vapaavuorokaudet lyhemmäksi ajaksi palveluna omaan kotiin. Palvelusetelillä omaishoitaja voi ostaa voimavaroja, hoidettavan hyvinvointia ja kotona asumista tukevia palveluita Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymiltä yksityisiltä palveluntuottajilta tai järjestöiltä. Palveluseteliä myönnetään vuosittain määrärahojen puitteissa. Lyhytaikaishoidossa asiakkaan maksettavaksi jää lakisääteinen omavastuuosuus. Kotipalvelua ostettaessa asiakkaan maksettavaksi voi jäädä palveluntuottajan matkakorvaukset tai palvelusetelin arvon ylittävät ostetut palvelut.

6.2.3 Sijaishoito

Pohjois-Savon hyvinvointialue voi järjestää omaishoitajan vapaan aikaisen hoidon tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen. Sijaishoitajalta edellytetään samat vaatimukset kuin omaishoitajalta. Sopimuksessa henkilö sitoutuu huolehtimaan omaishoitajan vapaan aikaisesta hoidosta. Sopimus voidaan tehdä toistaiseksi voimassa olevaksi tai määräaikaiseksi. Sijaishoitajan ei tarvitse olla hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö. Pääsääntöisesti sijaishoitajana ei voi toimia hoidettavan kanssa samassa taloudessa asuva henkilö.

Sijaishoito järjestetään pääsääntöisesti hoidettavan kotona ja hoidon on oltava hoidettavan edun mukaista. Sijaishoidon on turvattava hoidettavan hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Sijaishoito edellyttää sekä omaishoitajan että hoidettavan suostumusta.

Pohjois-Savon hyvinvointialue maksaa sijaishoitosopimuksen tehneelle hoitajalle hoitopalkkion. Hoitopalkkio on vuorokausiperusteinen ja se maksetaan kun 24 tuntia täyttyy.

Toteutuneet sijaishoitopäivät/-tunnit ilmoitetaan erillisellä lomakkeella Pohjois-Savon hyvinvointialueen ilmoittamalle taholle. Hoitopalkkio maksetaan takautuvasti sijaishoitajan lähettämän lomakkeen perusteella. Sijaishoidon palkkio on veronalaista tuloa.

6.2.4 Perhehoito

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen hoiva on mahdollista järjestää perhekodissa perhehoitajan luona tai perhehoitoa voidaan antaa myös hoidettavan kotona. Halutessaan vapaavuorokauden voi vaihtaa osavuorokautiseen hoitoon, joka kestää enintään 12 tuntia per vrk. Perhehoitajana voi toimia perhehoitajavalmennuksen käynyt henkilö, jonka kanssa Pohjois-Savon hyvinvointialue tekee sopimuksen perhehoitajana toimimisesta. Lyhytaikainen perhehoito ei sisällä lääkkeitä.

6.2.5 Päivätoiminta

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan järjestää siten, että hoidettava osallistuu päivätoimintaan. Kolme päivätoimintapäivää vastaa yhtä vapaavuorokautta silloin kun päivätoimintapäivän kesto on 8 tuntia. Päivätoimintaan voi osallistua enintään 9 päivänä kuukaudessa.

6.3 Asiakasmaksut hoitajan vapaan aikaisesta hoidosta

Omaishoitoon kuuluvista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen ja hyvinvointialueen vahvistamien asiakasmaksujen mukaiset palvelumaksut. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävistä korvaavista palveluista peritään maksu asiakasmaksulain säännösten mukaisesti.

Hyvinvointialue ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaapäivänsä useampana alle vuorokauden pituisena jaksona siten, että jaksojen pituus on yhteensä enintään vuorokausi. Vapaasta, joka pidetään useammassa alle vuorokauden jaksossa, voidaan periä enintään yksi maksu vapaata vuorokautta kohti. Asiaksmaksu voidaan periä ensimmäisen vapaajakson alkaessa.

Mikäli perheellä on taloudellisia vaikeuksia selviytyä Pohjois-Savon hyvinvointialueen asiaksmaksuista tavanomaista suurempien sairaus- ym. kulujen vuoksi, maksuihin voi hakea maksuhojennusta vapaamuotoisella hakemuksella. Lisätietoa ja opastusta saa omaishoidon asiakasohjaajalta.

7 Hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien ja muun poissaolon aikainen hoito

Hoitajan terveydenhoitoon liittyvät ja muut hoitajan poissaolot voivat olla ennalta suunniteltuja tai äkillisiä. Mikäli poissaolon aikainen hoito ei järjesty asiakkaan omien verkostojen avulla, muita vaihtoehtoja voivat olla esimerkiksi päivä- ja lyhytaikaishoito asumispalvelussa tai perhehoidossa tai mahdollinen kotihoidon käynti tilanteen mukaan.

Tilanteissa, joissa hoitaja äkillisesti on kykenemätön huolehtimaan hoidettavasta, eikä hoiva järjesty omien verkostojen avulla, Pohjois-Savon hyvinvointialue järjestää hoidon kulloinkin parhaaksi katsomallaan tavalla huomioiden hoidettavan kokonaistilanteen.

Suunnitelma omaishoitajan terveydenhoitoon tai muun poissaolon aikaiseen hoitoon liittyvästä hoitojärjestelystä tehdään ennakkoon ja kirjataan omaishoitoperheen suunnitelmaan.

Hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolona aikaisesta, omaishoitoa korvaavasta hoidosta perittävä maksu määräytyy Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymien asiaksmaksuperusteiden mukaan.

8 Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut

Hoitopalkkion ohella hyvinvointialue voi järjestää omaishoitajalle hoitotyön vaatimia välttämättömiä muita palveluita sekä palveluohjausta- ja neuvontaa. Palveluohjaaja on säännöllisesti yhteydessä omaishoitoperheisiin tukeakseen omaishoitajaa ja arvioidakseen omaishoitoperheen palveluntarvetta. Hoitajalla on myös oikeus saada tukea ja neuvoja hoitotyössään, vaikka hoitaja ei olisikaan kunnallisen omaishoidontuen piirissä. Kielteinen päätös ei tarkoita palveluohjauksen päättymistä.

8.1 Omaishoitajan koulutus ja valmennus

Omaishoitolain 3 a §:n mukaan hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten. Omaishoitajille järjestettävän valmennuksella ja koulutuksella pyritään tukemaan omaishoitajuutta

ja antamaan tehtävään tarvittavia valmiuksia. Koulutusta ja valmennusta voidaan järjestää jo ennen omaishoitotehtävän alkamista sekä niille omaishoitajille, jotka eivät ole tehneet omaishoitosopimusta Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa.

8.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Hyvinvointialue tarjoaa omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtäväänsä tukevia sosiaali- ja terveystarpeita. Tarve tarkastuksille ja muille palveluille arvioidaan osana palvelutarpeen ja omaishoidontuen tarpeen arviointia. Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on omaishoitajien hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn arviointi, ylläpitäminen ja edistäminen sekä sairauksien ehkäiseminen ja tunnistaminen. Tarkastuksella tavoitellaan ongelmien tunnistamista ja hoitamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla omaishoitajaa tuetaan tekemään hänen omaa terveyttään ja hyvinvointiaan edistäviä valintoja.

Omaishoitajaa tukevia palveluja ovat Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämä omaishoitajan mahdollisuus maksuttomaan kahden vuoden välein toteutuvan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen sekä omaishoitajille suunnattu valmennus. Omaishoitajaa tukevia palveluita ovat myös mahdolliset kuntoutuspalvelut sekä kolmannen sektorin tuottamat palvelut kuten vertaistuki, lomat, virkistys, koulutus ja sopeutumisvalmennus.
